

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-343-9-11>

**PRINCIPLES OF REGIONAL POLICY IN UKRAINE
AND THE EUROPEAN UNION: THE PROBLEM STATEMENT**

**ЗАСАДИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПОСТАНОВКА ПИТАННЯ**

Rudik N. V. Рудік Н. В.

*Postgraduate Student at the Department of
State Construction
Yaroslav Mudryi National Law University
Kyiv, Ukraine*

*аспірант кафедри державного
будівництва
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
м. Київ, Україна*

Ідентифікація регіону як однорідної території відбувається на основі природно-географічних, соціокультурних, демографічних, історико-етнічних, екологічних та економічних ознак. Мета державної регіональної політики, як одного з напрямків правової політики України, полягає у створенні умов для динамічного та рівномірного розвитку України та її регіонів, забезпеченні сталого соціального й економічного розвитку, високого рівня життя населення та згуртованості держави.

Системна та координувана робота з реалізації регіональної політики в Україні почалася зі впровадження реформи децентралізації, яка розпочалася у 2014 році. Ще одним ключовим моментом було прийняття Закону України «Про засади державної регіональної політики» (далі – Закон) у 2015 році.

Стаття 6 Закону [2] розкриває напрями державної регіональної політики, зокрема її спрямованість на розкриття та ефективне використання внутрішнього потенціалу регіонів, зменшення соціально-економічних диспропорцій, здійснення державної підтримки програм та проєктів регіонального розвитку та міжрегіональної інтеграції. Серед іншого, одним із напрямів державної регіональної політики зазначено відновлення регіонів та територій, постраждалих через збройну агресію проти України.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну загострило міжрегіональні відмінності та спровокувало масштабний відтік людських та економічних ресурсів зі східних регіонів до центральних та західних. Враховуючи критичність ситуації, Україна вже зараз має підготувати нормативно-правову базу та розробити план заходів для повоєнної відбудови та відновлення економіки, орієнтуючись при цьому на зміцнення соціально-економічної згуртованості українських регіонів та народу. Це складний та тривалий процес, саме тому Україна

має врахувати досвід країн-членів Європейського Союзу (далі – ЄС) у питаннях регіональної політики, які вже багато десятиліть демонструють ефективну практику вирівнювання регіонів за рівнем розвитку. Актуальність такого запозичення підкріплюється прагненням України приєднатися до Європейського Союзу, що було відображено у внесених змінах до Конституції України у 2019 році, а також присвоєнням Україні статусу країни-кандидата на вступ до ЄС у червні 2022 року. Подальший шлях євроінтеграції потребує опрацювання та розв’язання багатьох питань, серед яких критичне місце посідає саме регіональна політика України та її співвідношення з європейськими стандартами та нормами.

Регіональна політика, також відома як політика згуртування, є одним із найважливіших напрямів діяльності Європейського Союзу (ЄС). Політика згуртування ЄС має на меті збалансування відмінностей і диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів ЄС. Серед основних цілей регіональної політики можна назвати зменшення нерівності економічного розвитку між регіонами, підвищення їх благоустрою та конкурентоспроможності, а також посилення ролі місцевих громад та регіональної влади та їх адаптація до нових умов взаємодії на глобальному ринку. Інвестиційні пріоритети ЄС на період 2021–2027 років спрямовані на інновації та діджиталізацію, перехід на екологічно чисті види енергії, розвиток транспортних та цифрових мереж, фінансування соціальної сфери, забезпечення інклюзивності та підтримку місцевих стратегій розвитку [1, с. 7].

Концепція регіональної політики ЄС спрямована на посилення ролі органів місцевого самоврядування та заохочення їх до активної участі у створенні широкомасштабних проєктів, оскільки інвестиції ЄС спрямовуються на конкретні проєкти, які позитивно впливають на розвиток регіонів та відповідають стратегічним цілям Європейського Союзу. Окрім фінансування ЄС, кошти на розвиток власних регіонів направляє кожна держава, створюючи при цьому умови для ефективної роботи органів місцевого самоврядування. Отже, регіональна політика ЄС відбувається на наднаціональному та регіональному рівнях. Одним з основоположних принципів регіональної політики в європейських країнах є принцип субсидіарності, згідно з яким будь-які дії мають бути реалізовані лише на тому рівні (національному, регіональному, місцевому), на якому вони матимуть найбільшу дієвість.

Одним з ключових питань для дослідження державної регіональної політики є визначення поняття «регіон». Згідно з Законом до регіонів в Україні відносяться Автономна Республіка Крим, області, міста Київ та Севастополь. Також у Законі означено поділ на макро- та мікрорегіони, який у першому випадку описує об’єднання за спільними ознаками регіонів або їх частин, а в другому – частин регіону. Регіони відносяться

до первинного (базового) територіального поділу, проте, деякі автори пропонують розширити класифікацію, додавши регіони вторинного територіального поділу, виділяючи їх за такими ознаками: культурно-етнічні, природно-ресурсні, географічні, за особливостями економічної діяльності, за розподілом функцій державного управління. Також варто згадати інститут транскордонного співробітництва, завдяки якому на території України було створено дев'ять єврорегіонів: Буг, Верхній Прут, Дністер, Дніпро, Карпатський, Нижній Дунай, Слобожанщина, Донбас та Ярославна. При цьому п'ять єврорегіонів утворено з державами-членами ЄС (Республіка Польща, Словацька Республіка, Румунія, Угорщина) [3].

У зарубіжній науковій літературі термін «регіон» визначається «як спільнота, в якій немає чітко окреслених кордонів, але вони взаємно визнаються та поважаються. Це форма організації людей, яка знаходиться між місцевою громадою та державою, і може бути визначена рядом критеріїв, таких як: географічні та територіальні, культурні, традиційні, етнічно-мовні, топографічні, кліматичні, промислові та міські, адміністративні, політичні, статистичні, економічні та інші» [6, с. 73].

Політолог Майкл Кітінг так визначив зміст поняття «регіон»: «Регіон може мати історичний контекст або бути центром ідентичності його мешканців. Він може представляти ландшафт, архітектуру або стиль кулінарії. Часто існує культурний елемент, можливо, представлений відмінною мовою або діалектом. Окрім цього, регіон може мати окреме громадянське суспільство, ряд соціальних інститутів. Це може бути економічна одиниця [...]. Він може бути, і все частіше стає, одиницею уряду та адміністрації. Нарешті, всі ці значення можуть або не можуть збігатися в різній мірі» [4, с. 11]. На багатоаспектності цього поняття наголошує й професор Паасі, який зазначає, що «регіон» означає різні речі в різних контекстах, і, відповідно, відродження регіонів не можна пояснити однією причиною [5, с. 126].

Багаторічний досвід Європейського Союзу повинен стати для України орієнтиром для подальших кроків. Для реалізації результативної регіональної політики Україна має розробити довгострокову стратегію регіонального розвитку, яка буде враховувати та розвивати потенціал кожного з регіонів, налагодити механізм міжрегіональної взаємодії, завершити реформу децентралізації та забезпечити її виконання, створити й розвивати необхідні інституції, забезпечуючи органи місцевого самоврядування кваліфікованими кадрами та можливостями для розвитку.

Література:

1. Зінчук Т.О., Куцмус Н.М. Політика згуртування ЄС: задум, еволюція, критика. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2020. № 825. С. 3–11.

2. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII. 2023. 31 берез. (№ 13) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення: 15.07.2023).
3. Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки : Постанова Каб. Міністрів України від 14.04.2021 р. № 408 : станом на 3 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2021-п#Text> (дата звернення: 15.07.2023).
4. Keating M. *Regions and Regionalism in Europe*. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2004. 712 p.
5. Paasi A. The resurgence of the ‘Region’ and ‘Regional Identity’: theoretical perspectives and empirical observations on regional dynamics in Europe. *Review of International Studies*. 2009. № 35. P. 121–146.
6. Region as a basic territorial unit of regional development (concepts and types). / D. Radulović et al. *Economic Analysis*. 2015. Vol. 48, № 3–4. P. 69–80.